

Ks. ANDRZEJ GRZELAK

**EUCHARYSTIA W PARAFII
SYMPOZJUM LITURGICZNO-KATECHETYCZNE
W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM**

W dniach 23 i 24 lutego 1987 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbywało się sympozjum liturgiczno-katechetyczne "Eucharystia w parafii". Zostało ono zorganizowane przez Katedrę Liturgiki Instytutu Teologii Pastoralnej KUL. Ponad 150 uczestników w ciągu dwóch dni wysłuchało 9 wykładów, brało udział w dyskusjach plenarnych i grupowych. Obrady rozpoczynano mszą św. koncelebrowaną w kościele akademickim.

Pierwszego dnia podczas homilii ks. prof. W. Hryniewicz, nawiązując do hasła Kongresu Eucharystycznego "Do końca ich umiłowaliśmy", powiedział, że Jezus Chrystus przekazał uczniom dar Eucharystii w kontekście wymownego czynu umycia nóg i modlitwy arcykapłańskiej. Wieczera Pana z uczniami przed Jego własną paschą była pełna znaków, pytań i ludzkiego zdziwienia /Piotr/ oraz przekonującej mocy miłości /Flp 2, 1/, była pełna człowieczeństwa Chrystusowego i pełna Boga. Eucharystia

jest "pełna Boga" niezależnie od sposobu jej sprawowania, jest pełna ofiarności Chrystusa, bo uobecnia wszystkie tajemnice Jego zbawczego życia. Jest ona pełna Ducha Świętego, którego w specjalnej modlitwie /epiklezie/ przyzywamy, aby zstąpił na dary złożone na ołtarzu i na uczestników liturgii mszalnej. Eucharystia zmierza do komunii św., w której przyjmujemy Chrystusa Zmartwychwstałego i Ducha Świętego dających nam udział we wspólnotcie wewnątrz trynitarniej i tworzących wspólnotę Kościoła. Eucharystia jest źródłem każdej wspólnoty, a zarazem uczy odkrywania sakramentu brata, siostry. Ukazuje ona nową wizję człowieka, a także przyrody, kosmosu... Domaga się ona "wstąpienia w siebie", medytacji i ujrzenia jej rzeczywistości oczyma Człowieka, który do końca umiłował, który nie daje cienia...

Oficjalnego otwarcia obrad dokonał w nowej auli uniwersytetu Rektor KUL ks. bp prof. P. Hemperek, wskazując na okoliczności, wobec których odbywa się sympozjum: Krajowy Kongres Eucharystyczny, III pielgrzymka Ojca św. do Ojczyzny, a także fakt ukazania się Mszału posoborowego w języku polskim.

Serię wykładów zainaugurował ks. prof. J. Charytański, który omówił treść kerygmatu o Eucharystii we współczesnych podręcznikach katechetycznych. Autor zanalizował najpierw podręczniki pierwszego okresu katechizacji obejmującego klasy I-IV, następnie podręczniki klas V-VIII i materiały katechetyczne przeznaczone dla grup ponadpodstawowych. W części wstępnej wykładu ks. profesor przypomniał potrydêński schemat uczenia o Eucharystii składający się z trzech elementów: msza św., sakrament trwałej obecności i komunია św. od 1971 roku ukazało się w Polsce aż 12 nowych podręczników przeznaczonych dla pierwszego etapu katechizacji. W nich po raz pierwszy znajdujemy takie zagadnienia jak: liturgia słowa, funkcje świeckich w liturgii, związek między ofiarą a komunią św., jedność z Chrystusem fundamentem jedności z braćmi i Trójcą Świętą. W podręcznikach tych podano pogłębioną definicję mszy św. - nie jest już ona tylko ofiarą Zbawiciela, ale także ofiarą Kościoła, wszyscy wierni są wezwani do "współofiarowania". Omawiane podręczniki nie uczą jednak o postawach, których domaga się sama rzeczywistość Eucharystii /chodzi tutaj szczególnie o odpowiednie usposobienie wewnętrzne/, nie ma także w nich mowy o związkach między li-

turgią słowa i liturgią ofiary, brakuje prawdy o kapłaństwie powszechnym, które udoliłoby do udziału w liturgii. W przypadku omawiania obecności Chrystusa Pana w liturgii aż 6 z powyższych podręczników uczy jedynie o obecności pod Postaciami, tylko jeden z nich mówi także o obecności Chrystusa w osobie celebrującego kapłana i również jeden o obecności w zgromadzeniu liturgicznym. Nauka Soboru Watykańskiego II o wielorakiej obecności Chrystusa w liturgii nie została jeszcze w pełni uwzględniona /kl. VII - w osobie odprawiającego, pod postaciami eucharystycznymi, w słowie, w zgromadzeniu liturgicznym/. W tej grupie podręczników - zdaniem ks. Charytańskiego - wyróżnia się opracowanie ks. M. Finke i B. Jabłońskiej. Materiał katechetyczny w nim zawarty opiera się na treści roku liturgicznego, częstym punktem wyjścia dla ukazania prawd katechizmowych są obrzędy liturgiczne. Jedynie w tym podręczniku mówi się o postawach eucharystycznych, a w warstwie dydaktycznej wychodzi się od doświadczenia dziecka, od jego naturalnych przeżyć. Tutaj też, w całym podręczniku obecne są konsekwentnie elementy: paschalny i kapłaństwa wspólnego, problem "współofiarowania" ukazany jako współudział w posłuszeństwie i miłości Jezusa oraz jako wejście na drogę nawrócenia. Tajemnica Eucharystii została ujęta nie tyle jako jeden z 7 "kanałów łaski", lecz jako źródło i szczyt całego życia chrześcijańskiego. Autorzy podkreślają postawę służby, radości, wdzięczności i także - po raz pierwszy - "służbę połączoną z przemianą świata", wyrazem jej jest m.in. zaangażowanie na rzecz pokoju. Paradoxem jest to, że podręcznik ten nie został zatwierdzony do użytku katechetycznego. Pomoce katechetyczne przeznaczone dla starszych klas szkoły podstawowej i klas ponadpodstawowych sporadycznie podejmują problem Eucharystii, prawie wcale nie uwzględnia się zagadnień społecznych i ekumenicznych z nią związanych, nie podaje się dzieciom i młodzieży nauki o różnych formach kultu Eucharystii poza mszą św.

Wykład ks. dr J. Wilka "Wprowadzenie do Eucharystii w rodzinie" stanowił próbę ukazania zadań rodziny, szczególnie rodziców wobec dzieci, w kształtowaniu postaw eucharystycznych. Autor przypominał, że rodzice są pierwszymi wychowawcami dzieci, sama zaś rodzina pierwszym środowiskiem wychowawczym także do owocnego udziału w Eucharystii. Eucha-

rystia jest sakramentem społecznym, w którym realizuje się spotkanie osób. Relacje Bóg-człowiek i człowiek-człowiek ujawniają się za pomocą specyficznego języka liturgii, który nie jest językiem definicji, lecz ukazuje zamiary osób względem siebie. Dziecko uczy się tego języka w rodzinie, od rodziców przejmuje treść ewangelicznego orędzia, od nich uczy się rozumienia znaków liturgicznych. Świadectwo ich chrześcijańskiego życia nie tylko jest potwierdzeniem ich wiary, ale jest również fundamentem skuteczności oddziaływania na dziecko. Warto tutaj przypomnieć, że dla dziecka to jest dobre, co określają jako dobro ci, których ono kocha. Ważnym elementem życia rodziny, który przygotowuje dziecko do pełnego udziału w Eucharystii jest jej związek z parafią /wierzyć = mieć uczestnictwo w życiu Kościoła, w życiu wspólnoty parafialnej, w obchodach roku liturgicznego/. Katechezą nieocenioną jest nawiedzenie z dzieckiem kościoła, gdzie rodzice łączą objasnienie wnętrza kościelnego z adoracją Najświętszego Sakramentu. Rodzice wypełniają zadania "pierwszych zwiastunów wiary" /KK 11/, gdy razem z dziećmi czytają Pismo św., a także gdy objaśniają prawdy Boże za pomocą obrazów religijnych. Wreszcie jedynie rodzina stwarza dziecku możliwość doświadczeń o znaczeniu symbolicznym: doświadczenie domu rodzinnego pozwala odkryć dom Boży, jakim jest Kościół; chleb wskazuje na pracę i miłość rodziców, jego dzielenie w rodzinie pozwala dziecku odkryć znaczenie łamania Chleba eucharystycznego; samo natomiast zasiadanie przy stole w gronie rodzinnym prowadzi do poznania symbolicznego znaczenia stołu słowa Bożego i stołu ofiarnego, jakim jest ołtarz. Rola rodziny w wychowaniu do Eucharystii jest nie do zastąpienia, a samo wychowanie jest w pełnym znaczeniu realizacją misji Kościoła.

W części popołudniowej pierwszego dnia obrad uczestnicy sympozjum wysłuchali dalszych dwóch wykładów dotyczących pastoralnych postulatów w sprawowaniu Eucharystii. Ks. dr S. Lech mówił na temat mszy parafialnych i mszy w grupach specjalnych, a ks. dr Cz. Krakowiak o mszach z dziećmi. Pierwszy prelegent przypomniał, że świadectwa pisane z czasów apostoelskich mówią o małych grupach, którym apostołowie poświęcali wiele czasu. Występują one także i we współczesnym Kościele polskim /np. grupy oazowe, neokatechumenatu/.

W tych grupach zwraca się uwagę na specyficzną formę języka liturgii, który obejmuje słowa, gesty, postawy i jest pełen symbolicznych znaków /np. znak zgromadzenia, ołtarza, święta, przewodniczącego liturgii, wspólnej modlitwy/. Umiejętność odczytywania tego języka pozwala dostrzec, że "ogłoszone dzieło zbawienia" sprawowane jest przez Ofiarę i sakramenty /KL 6/. Wielką pomoc ułatwiającą czynny udział w liturgii stanowi nowy mszał. Daje on przewodniczącemu celebracji i całej wspólnocie eucharystycznej wiele możliwości zarówno co do wyboru różnych formularzy liturgicznych, czytań biblijnych, jak i co do wykorzystania miejsc pozwalających na komentarze ożywiające liturgię, wprowadzenia czy spontaniczne modlitwy. Obecność Chrystusa Pana w słowie Bożym czytany w czasie liturgii wymaga, aby w praktyce liturgicznej księga Pisma św. była otaczana znakami czci /uroczyste wniesienie, złożenie na ołtarzu, okadzenie, ucałowanie/. Znaczne pogłębienie udziału w Eucharystii można osiągnąć w stosunkowo krótkim czasie w małych grupach, one z kolei kształtując ku dojrzałej postawie eucharystycznej służą liturgii masowej. Niedzielne msze parafialne powinny mieć zawsze uroczysty charakter. "Świętowanie" niedzieli wyraża się przez przygotowanie kościoła, szczególnie prezbiterium, gdzie powinno być wyraźnie wyeksponowane miejsce przewodniczenia /takie, żeby przewodniczący liturgii był dobrze widziany przez wspólnotę wiernych/, stół słowa Bożego /ambona/ i stół ofiary /ołtarz/. Sama liturgia powinna być poprzedzona krótką katechezą lub komentarzem. Szczególnie należałoby zatroszczyć się o przygotowanie tych części śpiewanych w czasie liturgii, które wskazują na kapłański charakter zgromadzonego ludu /"Amen" w doksologii, "Dialog" przed prefacją, "Święty, Święty", "Ojczy nasz"/.

Wykład ks. Cz. Krakowlaka, jak już wyżej zasygnalizowano, dotyczył przygotowania i sposobu sprawowania liturgii mszalnej, w której w większości biorą udział dzieci młodsze /do 10 roku życia/. Opublikowane przez Kongregację Kultu Bożego dyrektorium o mszach z dziećmi zadośćczyni postulatowi soborowej konstytucji o liturgii św. /38/ o dostosowaniu liturgii do poszczególnych grup. Według tego dokumentu msza z dziećmi powinna mieć miejsce w ciągu tygodnia i być dobrze przygotowana /wstęp, akt pokutny, komentarz/. Celebrans

może wybrać czytania, a nawet je skrócić do Ewangelii, w której może opuścić pewne wiersze pod warunkiem zachowania sensu perykopy. Duszpasterz ma możliwość zastosowania homilii dialogowanej, credo pacierzowego, może wybrać z mszału odpowiednie modlitwy, a nawet tak je przekształcić, aby były bardziej zrozumiałe dla dzieci. Specjalne modlitwy eucharystyczne dla takich mszy charakteryzują się prostszymi formami i większą ilością aklamacji. Oprócz wyżej wymienionych mszy trzeba jeszcze rozróżnić msze z udziałem dorosłych, w których uczestniczą także dzieci i tzw. msze szkolne. W pierwszym wypadku celebrans powinien zauważyć dzieci i zwrócić się również do nich /a nie tylko do dorosłych/ we wprowadzeniach, homilii; w mszach szkolnych natomiast powinien uwzględnić specyfikę intelektualno-emocjonalną związaną z wiekiem młodych uczestników liturgii. Ks. dr Krakowiak w zakończeniu swego wystąpienia zgłosił postulat opracowania i wydania lekcjonarza i mszału na msze z udziałem dzieci.

Po tym wykładzie uczestnicy sympozjum w 4 grupach omawiali następujące zagadnienia: Częstotliwość sprawowania Eucharystii /ks. dr Cz. Krakowiak/, msze dla grup specjalnych /ks. dr S. Lech/, Eucharystia w katechezie /ks. dr H. Łuczak/, Eucharystia w przepowiadaniu /ks. dr H. Simon/.

Pierwszy dzień obrad zakończono wieczorem poezji związanej z misterium Eucharystii. Poeci Sergiusz Riabinin, O. Jerzy Chrzanowski, Tadeusz Jan Chmielewski recytowali swoje utwory specjalnie przygotowane na ten wieczór. Nadesłane wiersze nieobecnego ks. Franciszka Kameckiego odczytał ks. T. Biały. Następnie grupa studentów KUL przedstawiła montaż słowno-muzyczny oparty na "Mszy braterskiego stworzenia" Francisca Sullivana, a choreograficznie przygotowany pod kierunkiem ks. Z. Suchego.

W drugim dniu sympozjum wykłady rozpoczął ks. bp dr G. Kusz, który mówił o kształtowaniu postaw eucharystycznych dzieci w świetle dyrektorium^o mszach z udziałem dzieci. Autor ukazał najpierw sytuację w jakiej często znajduje się człowiek współczesny. Wiele okoliczności utrudnia mu przeżywanie bliskości Boga m.in. poczucie samowystarczalności, brak doznania prawdziwej miłości, wreszcie sam zanik zamysłu Boga. Tymczasem dojrzały udział w Eucharystii doma-

ga się postawy uznania Boga oraz uznania przed Nim swej niewystarczalności i przeszłości, postawy słuchania, zawierzenia Bogu, przyjęcia daru Jego odkupieńczej miłości i obdarowywania nią innych. Kształtowanie postaw eucharystycznych dzieci powinno być procesem ciągłym realizowanym, zarówno w środowisku rodzinnym, we wspólnocie eucharystycznej /parafialnej/, jak i katechetycznej. Z formacją chrześcijańską ściśle musi być związana jako jej istotna część formacja liturgiczna, co wymaga dynamicznego związku katechezy z liturgią. Pomocą przygotowującą i wychowującą do dojrzałego udziału w misterium Eucharystii mogą być - wydaje się, że w praktyce nie dość jeszcze obecne - nabożeństwa słowa Bożego.

Ks. doc. dr hab. J. Kopeć podejmując problem mszy z udziałem młodzieży wskazał najpierw na trudności, jakie przeżywa młodzież w związku z udziałem w liturgicznym życiu Kościoła. Już propagatorzy ruchu liturgicznego proponowali specjalne msze z udziałem młodzieży. Współczesne badania socjologiczne wskazują na wysoki procent młodzieży polskiej uważającej siebie za wierzącą i praktykującą /ponad 90%. One ujawniają także niską świadomość religijną młodzieży i częsty brak konsekwencji życiowych wiary manifestowanej w praktykach religijnych. Celebrans razem z grupą młodych przygotowujących liturgię muszą pamiętać o konieczności mystagogii /komentarze, wprowadzenia/. Homilia wygłoszona na podstawie słowa Bożego i kontekst sprawowanego misterium powinna pomagać w rozwiązywaniu charakterystycznych dla tego okresu życia człowieka problemów związanych z wiarą, z otoczeniem, z samym sobą... Wysiłki pastoralne powinny zmierzać ku odkryciu przed młodzieżą języka i orędzia liturgii oraz prowadzić do uwewnętrznienia przeżycia spotkania z Bogiem i braćmi.

Wykład ks. prof. A. L. Szafrąńskiego był poświęcony Eucharystii w katechezie Jana Pawła II. Proegzystencja człowieka dla wartości, dla ludzi, dla Boga i koegzystencja /bycie w solidarności z innymi/ we wspólnocie są koniecznymi warunkami dla przyjęcia i przeżywania Eucharystii. Jan Paweł II, jako najwyższy Pasterz Kościoła, często je przypomina. Jego nauczanie wywodzi się zarówno z tradycyjnej nauki Magisterium, jak i ubogacone jest nową formą przekazu uwzględniającą współczesne kierunki filozoficzne. Papież naucza, że Eucharystia

staje się dla chrześcijanina wzorem i źródłem siły wypełniania do końca woli Ojca, ona jest mocą dla małżonków chrześcijańskich i źródłem miłości chrześcijańskiej rodziny, stanowi także źródło najwyższej wartości pracy rozpoznanej jako drogi krzyża wiodącej ku zmartwychwstaniu oraz szkołę świętych i źródło odnowy życia społecznego.

Ks. dr H. Sobeczko mówił na temat uporządkowania form kultu Eucharystii w świetle zasad odnowionej liturgii. We wstępie prelegent przypomniał, że pierwsze oznaki czci /przyklęknienia, okadzenia, światło/ przechowywanego Najświętszego Sakramentu pojawiają się w XI w. Od roku ok. 1000 zaczęto odprawiać mszę przy ołtarzu dosuniętym do ściany, mając wierznych za plecami, a kanon odmawiano po cichu w języku łacińskim. Liturgia, szczególnie dla świeckich, stawała się coraz bardziej niezrozumiała. Eksponowano przy tym sam moment konsekracji, wreszcie w XIII w. pojawia się uroczystość Bożego Ciała poświęcona wprost uroczystemu hołdowi dla świętych Postaci. Zamiast istotnego udziału we mszy pojawiają się pobożne namiastki /zamiast komunii sakramentalnej - komunia "ogładana", cele dewocyjne leżą u genezy tzw. missa sicca - bez konsekracji/. Vaticanum II przywróciło integralną wizję misterium Eucharystii i koncelebry eucharystycznej. Sobór zakazał sprawowania mszy z wystawieniem Najświętszego Sakramentu i wystawienia dla samego udzielenia błogosławieństwa bezpośrednio po mszy. Ze względu na istotny związek mszy z komunią sakramentalną uporządkowania domaga się udzielanie jej poza mszą bez słusznej przyczyny. Jako formy kultu zalecane są wystawienia, procesje, kongresy eucharystyczne. Kompetentna władza kościelna powinna się zatroszczyć, aby wierni mieli możliwość nawiedzania Najświętszego Sakramentu /kan. 937 - "kościół [...] powinien być otwarty dla wiernych przynajmniej przez kilka godzin dziennie"/. W dużych miastach powinna być zorganizowana stała adoracja Najświętszego Sakramentu połączona z dyżurem spowiednika w konfesjonale, a troską trzeba otoczyć także adoracje całodzienne, odbywające się po kolei w poszczególnych kościołach i kaplicach oraz pielęgnować same nabożeństwa eucharystyczne.

Cykl wykładów został zakończony wystąpieniem ks. dra Z. Wita, który omawiał podstawy liturgiczno-pastoralne celebracji mszalnej. Autor najpierw wiele uwagi poświęcił

miejscu sprawowania mszy, a następnie zanalizował niektóre funkcje w zgromadzeniu liturgicznym. Powołując się na instrukcję o kulcie Tajemnicy Eucharystycznej prelegent wskazał, że budynek sakralny powinien być "zdatny do modlitwy i świętych czynności", a samo wyposażenie jego wnętrza powinno ułatwiać sprawowanie liturgii. Wprowadzenie do Mszału Pawła VI mówi, że w prezbiterium winna się znajdować sfera liturgii słowa /którą tworzą: miejsce przewodniczenia, ambona - miejsce Chrystusa nauczającego i miejsce dla scholi/ oraz sfera liturgii ofiary /ołtarz - znak Chrystusa i miejsce uobecnienia Jego misterium paschalnego/. Mówiąc o czynnym udziale wiernych w Eucharystii ks. Wit podkreślał uczestnictwo słowne /przez odpowiedzi, śpiew, a także słuchanie i milczenie/ i uczestnictwo postaw /stanie, siedzenie, przyklęknięcie, głęboki skłon... ważne jest uświadomienie wiernym tego, co chce wyrazić dana postawa/. Osobny problem stanowi uprawniona twórczość celebransa w czasie celebracji eucharystycznej. Liturgia jest własnością Kościoła, wyrazem jego wiary i znakiem sprawowania tajemnic Bożych, dlatego celebrans zobowiązany jest do przestrzegania wszystkich przepisów liturgicznych. Odnowiona liturgia daje jednak poszczególnemu celebransowi wiele możliwości w doborze formuł liturgicznych czy czytań, jak również w tworzeniu wprowadzeń /po pozdrowieniu, przed czytaniem, przed prefacją/ czy wezwań /do aktu pokuty, do "Ojcze nasz", przed rozesłaniem/. Twórczość celebransa może ożywić udział we mszy i jaśniej ukazać związek liturgii z życiem konkretnej wspólnoty. Wymaga ona jednak rzetelnego studium treści i funkcji poszczególnych obrzędów oraz rozpoznania duchowej sytuacji danego zgromadzenia liturgicznego. Celebrans winien wystrzegać się indywidualizmu i swoim zachowaniem w czasie sprawowania świętych czynności starać się budzić wrażliwość na rzeczy święte.

Po wygłoszeniu wszystkich referatów miała miejsce 1,5 godz. dyskusja. Wyłoniła ona cztery bardzo konkretne problemy liturgiczne związane z praktyką sprawowania Eucharystii w Polsce. Zagadnienia te stały się także przedmiotem głosowania obecnych w auli, a propozycje wyłonionych rozwiązań postanowiono przesłać ks. bpowi Tadeuszowi Rybakowi, Przewodniczącemu Komisji ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego Episkopatu Polski celem przedłożenia ich

Konferencji Plenarnej:

1. Codzienna Komunia św. chorych - dekret Stolicy Apostolskiej daje możliwość przekazania prawa zanoszenia Eucharystii dla ludzi chorych odpowiednio przygotowanym do tego zadania osobom zakonnym oraz ludziom świeckim przeciw - 2 wstrzymały się - 2

2. Szacunek dla słowa Bożego wymaga by było ono proklamowane z ambony /ambonki/. Dotyczy to także sytuacji, gdy lektorem tego słowa Bożego jest kobieta przeciw - 1 wstrzymało się - 5

3. Znak pokoju przyjęty w Polsce nie oddaje teologicznej wymowy tego gestu. Obecni zwracają się do Konferencji Episkopatu o nowelizację tego znaku. Nie sugerują rozwiązania, choć widzą potrzebę zmiany przeciw - 1 wstrzymało się - 8

4. Postawa przy komunii św. jest różna zależnie od krajów i kultur. Przepisy liturgiczne mówią o procesji komunijnej /znanej już w starożytności/ wskazującej na pielgrzymujący charakter ziemskiego Ludu Bożego. Poza tym szacunek dla przyjmujących sugerowałby, aby przyjąć postawę na sposób proszącego, jak to zwykł stosować Jan Paweł II. przeciw - 1 wstrzymało się - 17

Inne problemy: Przyjmowanie komunii św. wielokrotne /dwa razy dziennie/. Dodatkowy szafarz komunii św., gdzie jest tylko jeden kapłan.

Ks. prof. Szafrąński sugerował konieczność łączenia jutrzni lub niesporów ze mszą szczególnie niedzielną i świąteczną. W Kościele polskim prawie wcale nie ma publicznej modlitwy liturgicznej, która według nauki Magisterium ma być szkołą każdej modlitwy.

W imieniu organizatorów wszystkim referentom, przewodniczącym poszczególnych sesji i uczestnikom za udział w sympozjum podziękował ks. doc. dr hab. J. Kopeć - kierownik Katedry Liturgiki ITP KUL.

Dwudniową refleksję połączoną z adoracją wokół tajemnicy Eucharystii zakończyła modlitwa poprowadzona przez ks. profesora Szafrąńskiego.